

Koulousi
Olo Iyoswo loso Poul A'amu
Koulousi somne'no
Mtì'mokumentisofoho.
Olo Hungkuno Sìmo'mjofoho.

Jisas ahwomomne'no nto sìmentiso sohonta soswo *tìwenti-nain'nji* (29) *teti-wan'nji* (31) nto uyakolo'mentisopolìkeno olo iyoswo loso Poul kako a'amu Koulousi somne'no mtì'mokumentisofoho. I oso'no ango Koulousi hopo sopo ne'no a'amu 'Apousel' Sohwife Syoho iyoswo somo Poul oso ango Koulousi sopo i'mofayo so'no mamtì'mokinyofoho. Oso iyoswo mtì'mokiyo hwapìngoso olenoho. Ango Koulousi sopo a'amu *Nousìtik* osohwa humunyoponoho. Oso a'amu hiso hofìko Jisasìmo inìngkunyo Koulousinjo sofe sìmeho hi'ntnnonohino somo wonyo umokontanìngkofi Poul kako olo iyoswo loso hofìkimo ito'no mìhwajìyo'ne mtì'mokumentisofoho. Iyoswo homo lomjo hungkuno sìmo'mjoso olenoho. Jisas sohwo yo'mayo hopi'nonohino somo yakolo'nyo hweho. Olo iyoswo hiloso Poul kako ango Loum sopo impojoho yonto mtì'mokumentisofoho. Oso'no nakwo olo hungkuno homo lomo atofò lìhwasi tifi unìngkohwano.

1-2 Ngko Pouli'ni Kìlais Jisasiye hungkuno a'amumo uyohojìku'mofò (*apousel*) syoho'njo hwo'nyoho. Anìtu olo syoho loso'no

kakoe huno mta'ni ni

A'amu Koulousiso hofiko Anitumo simeho hi'ntnnono uyimentohofofoho.

³ Nekwo jomo ujoso engolopohamo nekwo sekune'no isamoyoka nakwoe Hwe Engo Jisas Kilaisiye Mpohune'no isamoyoka ulalokuhwoyo. ⁴⁻⁶ Hwap'ingoso sekumne'no hungkuno ole upo'nalokuhwayo. Hohonta simo'mo ne'mo Anituye hungkuno wop'ingo se'ma'mentiso sohonta sekwo haloho po'mentohofofoho. Yo'mayo wop'ingo Anitu sekumne'no selohofone so'no ahwomomo womantifeho. Oso'no sekwo Kilais Jisasimo simeho hi'ntnnono nehopi uyontifi Anituye hwe moya'mi hopi'nonohino soku sekwo simeho afa inalokwofo. Anituye hungkuno wop'ingoso se'ma'mentiso hopaso ango yawojo'meemo u'malofoho. Hungkuno wop'ingo loso upa'nontifi yahino wop'ingo yalokwofo. Sekwo oso hungkuno simo'mo upa'n'imentohofoho sohonta Anitu sekumo sefo'mayo'ne so'no huno seyahon'ngki oso yahino wop'ingo somo ema'mentohofofoho.

7 Epeefilos sohwo kako Anituye hungkuno wopingo hiso losetihwamentiso so'no sekwo kakine'no huno seyohoho. Osohumo nekwo kakine'no simeho afa uyalokuhwoyo. Kako Kilaisiye syoho ulohofiyo wopingo hweho. Kako nekwo'nji syoho afa'nonohino hweho. Kako hofiyo efo'mawo'n+ngkiso sohwo Kilaisiye syoho somo wopingo mokosyohumawo'n+ngkohoho. ⁸ Anituye Towahuno Wopingo kako sekumo simeho afa inyo yahino wonyoangkafo sejapmmentiso so'no Epeefilos kako elimentisofoho.

Poul kako a'amu Koulousi somne'no Anitu yokumpohn'nyo utofo'ne Anitumo jomo ulimentisofoho.

⁹ Oso hungkuno homo somo simo'mo upo'nontai nekwo oso homo somo Anitumo sekumne'no jomo ulomawo'n+ngkuhwoyo. Olo so'no jomo ulalokuhwayo,

Anitu sekwo yo'mayo ifitne'ento limentisoso sekwoe hunomo womehu'meesesyono.

Anituye Towahuno Wopingo sohwo kako nosefo'mahoningkuhwosi sekwo Anituye yahino wopingo so'no huno wopingo tipemafikuji Anituye hunomne'no huno wasey+montonoho.

Oso'no jomo ulalokuhwoyo. ¹⁰ Oseso yo'mayo yahino wopingo nakwoe Hwe Engo hi umo'none somo sekwo in+ngkafijoso sekwoe yahino humayoso kakoe simeho wopingo umokantifeho. Yo'mayo syoho sekwo ifijoso ne umo'n+montonoho. U sekwo

Anitumne'no huno seyososo oso hunoso engo umo'nimontonoho. ¹¹ Olo so'nji sekumne'no jomo ulalokuhwoyo. Nakwoe Hwe Engo sohwoe yokumpohn'nyo wonyoangkafoso kako yokumpohn'nyo setofihwoso'no sekwo yokumpohn'nyo lohofikuji yo'mayo tango se'mahwoso'no sekwo simeho wopingo'nji wohumantifeho. ¹² Oseso simeho wopingo'nji nohumafikuji naningkwohwo Anitumo isamoyoka ulantifeho. Hwapingososo kako kakoe mehomi somne'no yo'mayo wonyoangkafo ulohofoneso mapitnne'ento imentisoso sekwo mayoso hoponoho. Oso hiso Anituye a'amu hopi'nonohino hn'nwi pomponahopo humalohwone hn'nwi nakwo womantanoho. ¹³ Hohonta mewoso sohwafe kaningkwohwo Seten kako sikwo'mjoho'mo yokumpohn'nyo nemokosyohumamentisofoho. I olohonta Anitu kako kakoe Hwomu anga'nohino sohumne'no umo'nalokunjo sohwoe temtitofomo menehumajim'entiso hn'nwi pomponahopo humalohwono. ¹⁴ Honingkano wonyoso nakumo nokilo'mokomokonesyohumentaningki Anituye Hwomu Jisas kako nakwoe honingkano wonyoso wae enaofonto nakumo isihutofonema'mentisofoho.

Kilais kakoe yahino'nji syoho ntnne hungkuno-foho.

¹⁵ Nakwo Anitu sohumo muhwonyo'njo iwo'ninkinghwone sohwo kakoe Hwomu Kilais a'amu uhwonimentohofoho sohwo kako Anitu'nji nihu'no afafoho. Anitu kako nakwoe hwaho yo'mayoso mamti'mokummentiso

sohonta Jisas Kílais kako humamentisofoho.
¹⁶ I Anítu kakoe Hwomumo ulahoníngki Kílais huhwo sohwo yo'mayo ahwomomjo hwahoponjo kako mtí'mokumentisofoho. Yo'mayo uhwoníwo'níngkuhwone so'nji yo'mayo muhwonyo'njo iwo'níngkuhwone so'nji kako mtí'mokumentisofoho. Kako Seten'nji kakoe towahuno wonyo sohwanji mtí'mokumentisofoho. Kako a'amu ahwomomjo sohwapo mokosyohumayo sohwanji a'amu hwahoponjo sohwanji mtí'mokumentisofoho. Yo'mayo hopi'nonohino mtí'mokumentisoso Anítu kako Kílais kakimo enjwa'mo ho'nahumentisofoho.
¹⁷ Yo'mayo mtí'mokumentisoso kako hwapíngo hweho. Kakoe yokumpohn'nyo'nji yo'mayoso huli'mokomokosyohumawo'níngkiso hweho.
¹⁸ Nakwo kakine'no iníngkawo'níngkuhwone so'nwi kakoe a'apaho'nwoho oso'no Jisas nakwoe hwe mnokino engo'njo hweho. Nakwoe songo humayoso kako hwapíngo hweho. Kako poyo pe'níngkahoníngki Anítu kakimo níhu'no sí'momo ne'mo ulíka'mentiso so'no kako yo'mayo hopi'nonohino somo uyakolofonto mokosyohumayo hweho. ¹⁹ Anítu kako kakoe Hwomu Jisasímo uhwasopo'mentisoso nje huno nje humayoso kako hopi'nonohinoso womano lonto uyímentisofoho. Ose uyímentisoso Jisasi'nji kaníngkwohwo Anítu'nji sikoe humayo níhu'no afafoho. ²⁰ Yo'mayo ahwomomjo so'nji hwahoponjo so'nji Anítuye mangohwa imo'nímentíhwoni'nwoho. I oso'no nakwo Anítuye mango sohwana'nímne'no Anítu

kako simeho afa unano lahonɔngki Jisas kanɔngkwohwoe hunomo inɔngkowahonɔngki iyo hwojiyafiku'nnyo somo a'amu sohwa Jisasɔmo fonjinto'ofosyahonɔngkofi Jisas kakoe honɔyo usihuma'mentiso so'no Anɔtuye simeho pompengo ifisyɔmo'mentisofoho. Oso'no Anɔtumo u'mayo'ne honɔngkanoso nakumne'no hwosampo'mentisofoho.

²¹ U sekwo soku hohonta sekwo huno wonyo'nji nohumantifi honɔngkano wonyo imotofo so'no Anɔtuye mango sohwasi Anɔtu'nji mohumammotofo kuyoho. O'o sekwo ikanopo humamotofo kuyoho. ²² I olohonta Anɔtuye hwomu sekumne'no poyo pe'nɔmentiso so'no Anɔtu kakoe a'amu ne kako'nji mokotiku'nyo'ne mesehumatɔ'mentiso kuyoho. Oso'no Anɔtu sehwasopo'mentiso soku kakiyepono ipesemotasihwosi osopo sekwo honɔngkano wonyo ane'njo wohumantifeho. Sekwo Anɔtuye sɔmanopo lohofikuji wonɔmango masenonehoho. ²³ I sekwo syoho ole fiyɔmno, Anɔtuye hungkuno ne somo sekwo simeho hi'ntnnono uyikuji kakoe honɔngkanomo yokumpohn'nyo fikemokosyalohopmno. Yo'mayo hwahoponjoso honɔngkano hwasyomo ipesomotaweloho. O'o, yo'mayo hungkuno wopɔngo upa'nɔmentohoho somo nusikwajikutoho. Hungkuno hiloso a'amu hopi'nonohino olo hwaho lopo humalofo sohwaso u'mayo'nefoho. Ngko Pouli'ni olo hungkuno wopɔngo homo losomne'no syoho ulohofiyo hwo'nyoho.

Poul kako a'amu Koulousi somo ufo'ma'mentisofoho.

²⁴ Ngko sekumo sefo'mayo'ne tohino malokwe so'no simonyo yalokweno. Hwap'ngoso sekwo Anitumo in'ngkawo'n'ngkohoho soku sekwo Kilaisiye a'apaho fehohnjo kuyoho. Kilais kakoe a'apaho hn'n'mo humaso so'no nakwo a'amumo ufo'mayone tohino malokuhwone so'no Kilais huhwo tohino malofoho. Oso tohino Kilais malokunjoso ngko moi'wo esojwaofonefo ufo'malokweno.

²⁵ Anitu kakoe a'amu ne sokune'no syoho esotihwayo'ne nihwosopo'mentiso hwo'nyoho. Oso'no sefo'mayo hiso'no kakoe hungkuno hopi'nonohinoso wolosetihwamne'no yohono.

²⁶ Hohonta olo hungkuno hiloso nihuh'no hiyaso'mo wo'mojo so'no a'amu simo'mo ne'mta'ango hopi'nonohinoso mupa'n'immentohofofoho. I olohonta Anituye a'amu ne sohwanne'no olo hungkuno hiloso utihwa'nyopo nto i'mofapohoho.

²⁷ Olo hungkuno hiyaso'mo wo'mojo loso olenoho. Kilais kako sekwoe simehomo humaho. Oso'no hwangu sekwo Anitu'nji wonyoangkafopo humayo'ne sekwo hontohumalofo. Olo hungkuno wonyoangkafo loso a'amu Juta somne'nohinim'no. O'o, a'amu temtifofo hopi'nonohino soku upa'n'fitnne'ento lonetihwamentisofoho.

²⁸ Oso'no nakwo Jisas Kilaisimne'no a'amu hopi'nonohino sokumo hungkuno yoloho'nohini losetihwalokuhwono. I nakwo a'amu anga'no anga'nohino olo hungkuno loso huno hofiyo

ehohosasiyo'ne so'no huno pi'n'ingo engo syafi+syiwo'n'ingkuhwono. Hwap'ingoso nakwo ole namo'n'ingkohoho. A'amu n'ihu'no hopi'nonohinoso hofi'ko hon'ingkano wonyomne'no i'waho ikuji K'ilais'mo in'ingkeyo yahinoso engo imo'n'ingkuhwoso'no hofi'ko a'amu ne imo'n'ingkuji An'itumo u'mapitnne'entani syoho engo yalokuhwono. ²⁹ Olo syoho tohohmtnno'n'jo yalokwe loso nje yokumpohn'nyo'nji'maho. O'o, K'ilais Jisas kako kakoe yokumpohn'nyo ntapmmentiso so'nji yalokweno.

2

A'amu Koulousiso hofi'ko simeho hi'ntnnono yokumpohn'nyo uy'ikujono yo'mayo hungkuno hwasyo somo wae weemopife.

¹ Sekwo upa'n'imno. Ngko sekumne'no a'amu Laoutisiyanta'ango sohwa hnonji a'amu nom'ne nje simano manohonyo'n'jo imotofo sohwa hnnontnne'no syoho engo yalokweno. Syoho engo hiso olenoho. Mpohumo sekumne'no jomo engo ulalokweno. ² Ole so'no nimo'n'ingkohoho. Sekwo yokumpohn'nyo ito'n'ingkuji simeho fin'imno. Sekwo Jisas K'ilais'imne'no huno ehohosahin'ingkuji K'ilais ne sohune'no huno waseyono. An'tuye hungkuno hiyaso'mo wo'mojoso olohifofo. K'ilais'yoho. ³ Yo'mayo huno wop'ingo hiyaso'mo wojoso wot'ipema'mo liso'manji u K'ilais'mo weho. Osohumta'ni wot'ipema'monnoho. An'tuye

huno mĩkunĩmposo hopi'nonohinoso Kĩlaisĩmo ehuhnnawo'nnyo hweho.

⁴ A'amu fihwo kako sekumo hwasyo hungkuno afofo'njo selĩhwoso'no sekwo mopĩwasiyo'ne olo hungkuno loso ngko yolohoso selalokweno.

⁵ Ngko sekwo'nji mohumayo hwo'nyoho. I oso'no u nje huno somo ngko sekwo'nji hopa humaleno. Sekwo Jisas hne'no simeho hi'ntnnono engo uyontĩfi kakoe syoho hofiyo yalokwofo so'no simonyo yalokweno.

*Nakwo Jisasĩmo ufohi'nontani songo ne'no hu-
mawo'neso nto ma'malohwono.*

⁶ Kĩlais Jisas sekwoe Hwe Engo imo'nĩmentiso so'no sekwo kako'nji hano femoyĩmno. Sĩkuno huhwo huhwi yo'mayo se'maso so'no Jisas sefo'mayo'ne so'no fisyafĩhupmno.

⁷ Iyo kako hwahopo nta'ni afofo, mijo, yo'mayoso mawo'nĩngkiso pa'nyoso nakwo Jisas mta'ni yokumpohn'nyo nomehwasi nakwo iyo hopa engo imo'nĩngkuhwasi yokumpohn'nyo wolohofano. Oso pa'nyo nakwo hungkuno wopĩngo losetĩhwamentĩhwone somo simeho hi'ntnnono engo uyĩmno. Yo'mayo Anĩtu sekumne'no imentiso so'no sekwo isamoyoka ulĩkuji sekwoe simehomo engo weesemofĩhwono.

⁸ A'amu hwasyo hungkunonji ifofo hungkuno'nji nomokok-ilo'mokokosesyohumanoho. Oso a'amu ose sohwa hofĩko a'mane hungkuno'nji hwahoponjo hungkuno ntnne'no wolosetĩhwantĩfe'no yohoho. Hofĩko Kĩlaisĩye hungkuno masejofoho.

Oso'no sekwo huno ito'no syafi+sy+kuji sekwo i'waho nto'no fiy+imno.

⁹ Hwap+ingoso An+tu kakoe yokumpohn'nyo kakoe huno hopi'nonohinoso K+lais+ye a'apahomo ehuhnnamo'nnyofoho. K+lais kako a'amu hwahoponjo sofe a'apaho manto olopo humamentiso sohwo An+tuyoho. ¹⁰ Oso'no sekwo K+lais+'nji humalofo soku An+tu kakoe yokumpohn'nyo nto seloho'maho. K+lais huhwo sohwo kako yo'mayo towahuno yokumpohn'nyo somo mokosyohumawo'n+ngkiso hweho. ¹¹ A'amu Juta sohwa nakwo An+tuye a'amu hwona'nyoho lont+fi a'apaho s+hu kolo'n+motofo hwafoho. I oso'no sekwo K+lais+'nji humalofo soku sekwo K+lais+ye yahino wop+ingoso a'apaho s+hu kolo'nyo yahino somo uyohopo'mentohofofoho. Oso'no sekwoe a'apahomo makolo'nnyo kuyoho. O'o, sekwo huno wonyo so'nji hon+ngkano wonyo so'njimo hot+jwamo'nnyo hwasoho. Oso'no hwahoponjo yahino wonyo yokumpohn'nyo oso mta'ni Jisas kako sekumo is+hutofosema'mentisofoho. ¹² Mijo kiyomayo huyo'mango so'no wosyof+isyano. Mijomo kesojisyasiyoso olenoho. Nakwoe hon+ngkano wonyo somne'no Jisas pe'n+mentiso hopa pe'nalokuhwono. I mijo mta'ni likafoso Jisas+mo An+tu uli+ka'mentiso hopaso nakwo likofalokuhwono. Nakwo An+tuye yokumpohn'nyo hisomo s+imeho hi'ntnnono uyalokuhwone so'no An+tu kako Jisasi+'nji songo humayo'neso nelikofalofoho. ¹³ Hohonta sekwo sekwoe hon+ngkano wonyo somo mohot+jwaofe sohonta sekwo temtitofu kengo soku An+tuye

hungkunomo tifi miningkayo so'no sekwo Anitumo u'mayo'ne honingkanoso nihu'no awonoho. Oshonta Anitu sehonimentisoso sekwo honingkano wonyo somo humantifi poyo pe'n'ingkohoho hopa humentaningkofi sehonimentisofoho. I olohonta Jisas kakoe songo humayoso sejopahon'ngki Anitu songo semokonto sekwoe wonyo wae yasemo'mentisofoho. ¹⁴ Oso honingkano hungkuno Anitu Mousesimo uyimentisoso mokilo'mokosyohumanyo somo nakwo hwotoho hmmentihwone so'no hungkuno hiloso sekwo wonyo kuyoho nalimojofoho. Yo'mayo honingkano wonyo nakwo imotohwoneso Anitu nomanto Jisasiye iyo hwojiyafiku'nnyo somo meho'nasyonto moi'wo imokumentisofoho. ¹⁵ Kilais kako iyo hwojiyafiku'nnyomo poyo pe'n'imentiso sohonta kako Seten'nji mewoso sofe yokumpohn'nyoso moi'wo imokumentisofoho. Anitu nje mango hwamo utihwa'nyopo uyakolofohofoho ulahon'ngki Seten kako wonmango unimentisofoho.

*Nakwo Jisasi'nji poyo nto
sape'n'imentihwonefoho.*

¹⁶ Anitu kako yo'mayo naloho'mentiso so'no a'amu sekumo wosopayo'ne u mijo'ne honingkano hungkuno selifijo'manji osomo sekwo tifi in'ngkakutoho. U sekwo yo'mayo wosopayo nyo'neso u Sikuno Engo somo muhwonyo'ne u hamno songo somne'no mosyafisiyo'njo sikuno iyoho humayo somo muhwonyo'ne oso'no yoka selifijo'manji

sekwo osomo haloho upekutoho. ¹⁷ Hohonta oso yahino imotofoso swo'nohinoho. Tifi imo'none so'no netihwayo'nefoho. I olohonta Kilais kako poso sohwo yahino ne somo hwapingo hweho. ¹⁸ A'amu fihwo kako kakoe yofe monje poji yasyonto kako ahwomomjo a'amu sofe yofe ho'nomawo'n'ingciso so'no selihwoso'no u ngko wojo uhwon'ngkohe so'no ngko sekumo sehwofilo'nnyo hwo'nyoho. Ose seloso'manji sekwo oso hwoe hungkunomo haloho pekutoho. Oso hwe huhwo sohwo sekwo kakoe hon'ngkanomo min'ngkayo so'no kako sitofo nosel'hwoloho. O'o kakoe a'apahomme'nohino syafisyiwo'n'ingciso hweho. Yokumpohn'nyo imo'n'iwo'n'ingciso hweho. ¹⁹ Oso hwe huhwo sohwo kako Kilais nakwoe Hwe Engo sohumo mufohi'nyo hweho. I nakwo Jisasi'mo ufohi'nyo hn'nwi nakwo kakoe a'apaho'nwoho. Kako nakwoe mnokino engo'njo hweho. Nakwoe mnokino engo'njo huhwo sohwo kako kakoe a'apaho hn'nimo yokumpohn'nyo yano nejap'iwo'n'ingkisoso nakumo mehul'i'mokonasyiwo'n'ingkohoho. Oso'no kako kakoe a'apaho hn'nimo Anituye yokumpohn'nyo'nji huno wop'ingo'nji nejaponto sokafo nemokalofoho.

²⁰ Sekwo Kilaisi'nji sape'n'imentohofa so'no Seten sohwo mewoso sohwanji hofiko sekumo yokumpohn'nyo mosemokosyohumafitnehofo. I oso'no sekwo hohontajo hon'ngkano hungkunomo in'ngkafijo so'no sekwo hofikimo enjwa'mo humalofa. ²¹ Olo hon'ngkano hungkuno lomo sekwo peho'ne

in+ngkwalokwofo. Sekwo yo'mayoso
 ahomo nomokosyohumaf+kutoho. Yo'mayo
 wosopayo non+ngkutoho. Yo'mayo somo
 nopm'mokukutoho. ²² Hungkuno hiso
 a'amu hof+koe huno mta'ni syaf+syont+fi
 lonet+hwelokwofo. Yo'mayo hwahoponjoso
 moi'wo umo'n+nimonto yalofoho. ²³ A'amu
 oso hon+ngkanomo in+ngkwalokwofo somo
 uhwonontani nakwo huno hwasyoso ole
 syaf+sy+wo'n+ngkuhwoni, U a'amu hon+ngkano
 wop+ngo'njofoho. Hwap+ngoso hof+ko
 hwomtame ehumant+fi hof+koe yofe monje
 yasyont+fi yo'mayo a'apaho umo lonteso monje
 yasy+wo'n+ngkohofofoho. I oso'no nakwo huno
 wonyo so'nji hon+ngkano wonyo so'nji wae
 yaof'neso hungkuno hiso monefo'manehoho.
 O'o, ni'hu'no awonoho.

3

*Anitu kako Kilais+'nji nakwo'njimo songo hu-
 mayo'ne nel+ka'mentisofoho.*

¹ Anitu kako Kilais+'nji nakwo'njimo songo
 humayo'ne nel+ka'mentiso so'no nakwo
 Kilais+'nji yo'mayo ahwomomjo so'ntnne'no
 yomohu'nyopo womeho'nosyano. Kilais nakwoe
 Hwe Engo sohwo yofe engo manto Anituye
 aho anga sohohta'ni nemokosyohumayo'ne
 humaho. Nakwo kako'nji wohumantane'no
 y+hwono. ² Sekwo yo'mayo hwahoponjo
 somne'no huno syaf+sy+kutoho. O'o, yo'mayo
 ahwomomjo somne'no fi+syaf+hupmno.
³ Hwap+ngoso nakwo yo'mayo hwahoponjo

somme'no poyo hopa pe'nontani songo humayo neso Jisasimo ufohi'n'ingkahon'ingkuhwoni Jisas kako Anitumo ufohi'n'ingkahon'ingki Anitu kako wopingo nemokosyohumaho. ⁴ Kilais nakwoe songo humayo'neso ne hweho. Kako utihwa'nyopo i'mofapihwoso'no sekwo kako'nji nohumafikuji kakoe yokumpohn'nyo so'nji yofe engo so'nji womantifeho.

Olo hungkuno loso yahino yofoho so'nji songo ntnne'ne hungkunofoho.

⁵ Hwahoponjo yahino wonyo simeho mo'mo mnonawojoso poyo wape'nono. Yahino wonyoso olenoho. A'mohufo, hungkuno wonyo, simeho fefoyo, huno wonyo, nom'ne a'amufe yo'mayo so'no hi namo'nyo, osenoho. A'amu nom'ne a'amufe yo'mayo so'no hi umo'noso sohwo kako yo'mayo ho'yangoso kako anitu pa'nyo umokonto kako oso humnohini in'ingkowalofoho. ⁶ A'amu oso yo'mayo hwahoponjo yahino wonyoso iwo'n'ingkohoho somo Anitu kako simeho wonyo uyonefoho. ⁷ Hohonta hon'ingkanano wonyo hiso sekumo yokumpohn'nyo semokosyohumentan'ingki sekwo soku yo'mayo wonyoso imotofo kuyoho.

⁸ I oso'no olohonta sekwo yahino hopi'nonohino loso foho'naopmno. Simeho wonyo, yoka, sitofo, oso foho'naopmno. I sifajo'nji wonyo hungkuno so'nji sekwoe mango mta'ni noswapihwoloho. ⁹ Sekwo hwasyo hungkuno a'amu so'nji nohnn'ingkutoho. O'o, yo'mayo yahino wonyo imotofo somo nto ho'nao'mentohofofoho. ¹⁰ Oso'no sekwo

a'amu songo imo'nimentohofofoho. Oso a'amu songo imo'nalokunjoso Anitu kako hwapingo hweho. Sikuno huhwo huhwi Anitu kako a'amu songo sokumo kakine'no huno wopingo sejaponto yahino songo'nji Anitu kako pa'nyo semokalofoho. ¹¹ Nakwo Anituye yahino songo ma'mentihwone hn'nwi nakwo hinjohi'nwi afa'nwoho. I ole liwo'n'ingkuhwoni, A'amu temtifo kengo kengo mta'ango hwafoho. U hungkuno kengo'njo hwafoho. U Jutafe hon'ingkano hungkunomo in'ingkuwo'n'ingkohofofoho. Hon'ingkano hungkunomo min'ingkayo'njofoho. U a'amu we'mta'angofoho. U hameponjo a'amufoho. U a'amu yofe engo'njo hwafoho. U a'amu sikinjofoho. Ose liwo'n'ingkuhwoneso siki hungkunofoho. Hungkuno neso olenoho. Kilais nakwoe songo humayoso hwapingo sohwo kako nakwo a'amu kengo kengo hn'nimo nonafohi'nonto kako nakwo hinjoho'nimo humaho.

Nakwo hitoho inyo yahino somo un'ingkohwano.

¹² Sekwo Anituye a'amu ne kuyoho. Kako sekumne'no hitoho ulofoso so'no kakine'no sehwsopo'mentisofoho. Oso'no sekwo kakoe yahino lomo tifi fin'ingkamno. Sekwo a'amu hopi'nonohino somne'no hitoho selofihwoso'no hofikimo wopingo ulohopmno. Sekwoe yofe monje yasyikuji sekwo a'amu somne'no hwahopo pawomno. A'amu fihwa sekumo wonyo selohopijoso sekwo simeho wonyo

uyikutoho. O'o, sekwo simeho wopingo uyimno. ¹³ Sekwo a'amu so'nji fo'ma'nimno. U a'amu fihwa nom'ni hwanne'no simeho wonyo umo'noso so'no sekwo wonyo homo somo hohujwo'mo meho'naopmno. Nakwoe Hwe Engo sohwo nakwoe wonyo wae enao'mentiso oso pa'nyoso nakwo nom'ne hwafe wonyo so'no hohujwo ukinjaofano. ¹⁴ Yahino wonyoangkafo selohe so'nji nom'ne yahino anga'nohino nom'ne somo hwofilo'nnyo so'nji ufohi'nimno. Oso simeho inyo yahino so'nji ufohi'nimno. Simeho inifijo'manji simeho afa'njo wonyoangkafo'njo wohumantifeho. ¹⁵ Kilais kako simeho pompenjiyo nejap'wo'n'ngkiso sohwo nakumo yokumpohn'nyo wonemokosyohumano. Kilais kako nakwoe a'apaho anga'nohino pa'nyo simeho pompenjiyo'nji humayo'ne so'no nakumne'no johu nalimentisofoho. Oso'no sekwo soku sikuno huhwo huhwi kakimo isamoyoka ul'wo'nimno. ¹⁶ Kilaisiye hungkuno wonyoangkafoso sekwoe simeho mo'mo nomafikuji huno wopingo sejap'hwosi yo'mayo iwo'n'ngkohoho somo ufehu'mokasesyono. Ose ifijo'manji sekwo Kilais mta'ni huno wopingo tipemafikuji sekwo filut'hunimno. Hon'ngkano wopingo somo mi'hwatnnimno. Ose ifijosu sekwo Anitumne'no simeho wopingo semo'n'ngkuhwoso'no sekwo Anituye hungkuno'njo Ta'njo Iyoswo ta filimno. Oso'nji tajo angomjo ta so'nji ta nom'neso Anituye Towahuno sejapeso Anituye yofe ho'nomayo'ne filut'hunimno. ¹⁷ Sekwo yo'mayo hungkuno wolano likuji ou syoho uyano likuji sekwo

Jisasi'nji ejoku'nohumafikuji sekwo Mpohwo Anitumo isamayoka ulikuji yo'mayoso nakwoe Hwe Engo Jisasiye yokumpohn'nyo'nji fiyimno.

A'mu somontohwa Anituye simeho wopingo umokiyo'ne yahinofoho.

¹⁸ Sekwo moya'mi sofasi sekwoe hwehwamne'no hwahopo pawomno. Hofikimo enjwa'mo fosyohumamno. Hofikoe hungkunomo haloho ito'no popmno. Oso yahino nakwoe Hwe Engo moya'mi sofa hofiko ifitne'ento imentisofoho.

¹⁹ Sekwo hwe sohwasi sekwoe moya'misafamne'no wasemo'nono. Sekwo simeho wonyo semo'n'ingkuhwoso'no ape sofamo yoka hungkuno nulikutoho. O'o, hungkuno hofiyo'nohino ulimno.

²⁰ Sekwo mehomi soku, sen'ingkwohwo sena'wohijafe hungkunomo sikuno huhwo huhwi haloho popmno. Ose ikujo'no Anitu kakoe simeho wopingo umo'n'montonoho.

²¹ Sekwo homn'ingkwohwasasi homna'wohijasi sekwoe mehomife simeho wonyo umokukutoho. Oso hwapingo hiso ole, yoka, sitofo, sifajo hungkuno uliwo'n'ingkutoho. Yo'mayo ulohofikujo'no hofiko simeho tohino umn'ingkuhwoso'no hon'ingkanano wonyomo wowantifeho.

Syoho ulohofiyo so'nji mokosyohumayo so-hwanjiye hungkunofoho.

²² Sekwo syoho ulohofiyo soku, sekwoe hwe engo sohwafe hungkunomo tifi fin'ingkamno. Sekwoe syoho somne'no wasemo'nono.

Syoho homo somo semokosyohumayo sohwo kako nosehonɨngkahonɨngki syoho yokumpohn'nyo iwo'nɨngkohoho oso pa'nyoso ne'no fiyɨkuno. Hwapɨngoso sekwo Anɨtuye yofe ho'nomayo'ne syoho yalokwofo. ²³ Yo'mayo hopi'nonohino uyano likuji simo'mo ole fiɨsyafɨhupmno. Olo syoho we'e loso a'amumne'no miyalokuyɨhwono. O'o, nakwoe Hwe Engo Anɨtumne'no yalokuhwono. Ose syafɨsyɨkuji syoho yokumpohn'nyo fiyɨkuno. ²⁴ Sekwo inɨngo seyɨhwoloho. Nakwoe Hwe Engo Anɨtu sohwo sekwoe syoho yo'mayo so'no ho'yango ne sejaponefoho. Oso ho'yango neso Anɨtu nto hwsopeehumentisofoho. Sekwo Kɨlaisiye syoho ulohofiyo soku kako sekwoe Hwe Engo hweho. ²⁵ A'amu fihwo kako wonyo yoso'manji kako tohino nomanefoho. Nakwoe honɨngkano wonyomne'no Anɨtu kako tango monejape'njo iyoso'no afofo hungkuno mulanehwono.

4

¹ Sekwo hwe engo syoho selohofiyo sohwamo mokosyohumawo'nɨngkohoho sohwasi, sekwo huno ole seyohi, Sekwoe Hwe Engo ne sohwo ahwomomo nohumanto sehonalofoho. Oso'no sekwo a'amu nomokosyohumawo'nɨngkohoho sohwamo yahino wopɨngo'nohini ulohopmno.

Olo yahino lomo finɨngkamno.

² Sekwo Mpohumo jomo ujo so'ne yahino somo yokumpohn'nyo fiɨkesyohumamno. Sekwo Mpohumo jomo ulano likuji simo'mo huno nto'no syafɨsyɨkuji Mpohumo jomo ulɨkuji

isamayoka ne'nohini ulikuno. ³ Sekwo Anitumo nakune'no nefe'mayo'ne jomo ulimno. Olo so'no ulimno. Anitu kako kakoe hungkuno luti'hwayo'ne honingkano wonamofiyono. Olo hungkuno hiloso hwapingoso Kilaisiyoho. Hontonta hungkuno hiloso hiyaso'mo wentaningki Kilais ehontojwahumentisoso olohonta ngko hungkuno hiloso a'amu somo luti'hwahoningko a'amu fiso nakwolaho lontifi impo'angomo intofan'humentohofofoho. ⁴ Oso'no olo hungkuno Kilais ehontojwahumentiso loso ngko a'amumo nto'no luti'hwayo'ne sekwo ngkine'no Mpohumo jomo ulimno. Olo syoho Anitu ntapmentiso loso ngko a'amufe huno somo ito'no ehohosasiyo'ne Mpohumo jomo ulimno.

⁵ Nakwo olo hwaho lopo siki humayo'ne'maho. O'o, nakwo Anituye syoho ulohofiyo'nwoho. Oso'no sekwo nom'ne a'amu Anitumo iningkawo'n'ngkohofu so'nji nohumafikuji sekwoe yahino somne'no huno ito'no syafisyikuji Anituye honingkano wopingo uti'hwamno. ⁶ Hungkuno ulikujo'no siki hungkuno so'nji wonyo hungkuno so'nji nolikutoho. O'o, Anituye hungkuno nto'nohino esyohumafikuji huno wopingo tipemafikuji hungkuno hofiyo'nohini filimno. Ose ifijoso a'amu sekumo yo'mayo hungkuno selohoningkujo'no sekwo aku hungkuno ito'nohino ulimno.

Poul kako Tikikosinji Ounesimosinjimo l'hwatimentisofoho.

7 Tikikos sohwo kako nose'mahwosi nje hungkuno yo'mayo so'no sejo'ne hweho. Kako Anituye syoho so'no hi umo'ningkahoningki nakwo'nji syoho yalofoho. 8 Oso'no ngko Tikikos sekuyepono uhwojalokweno. Kako yo'mayo ne'ma'maso so'nji selihwosi sekumo yokumpohn'nyo wasesosofito'montonoho. 9 Nekwo Ounesimos huhwo'njimo sekuyepono lihwojalokuhwoyo. Tikikosi'nji siko nose'mahosisi yo'mayo olopo ne'ma'maso so'no wolosetihwanjiyoho.

Poul kako a'amu Koulousi somo nje a'amu kuyoho ulimentisofoho.

10 Alisitakos sohwo impo'angomo ngko'nji humantihwoyo sohwo kako nje a'amufu selalofoho. Mak, Mponopasiye koningkwa'wehwo kako huhwo'nji nje a'amufu selalofoho. Mak huhwo sohwo sekuyepono se'maso'manji nto selimale hopaso sekwo kakimo utimafikuji hofiyo mokosyohumamno. 11 A'amu nom'ne Jisas Jasitos kako huhwo'nji nje a'amufu selalofoho. Oso a'amu Jutafe temtifo mta'ango hufa'u sihune sohwa hofiko Anituye yo'mayo hopi'nonohinoso a'amumo yokumpohn'nyo enemokosyohumayo'ne syoho engo yalokuhwono. Hofiko wonyoangkafo nifo'malokwofo.

12 Nom'nehwo Epeefilos sekwoe an-goponta'ango huhwo'nji nje a'amufu selalofoho. Kako huhwo Kilais Jisasiye syoho ulohofiyo hweho. Sikuno huhwo huhwi kako sekumne'no Mpohumo jomo

uliwo'n'ingciso hweho. Ole uliwo'n'ingkahi, Anitu sohwo'si, kiko a'amu Koulousi somo hofiko kikine'no yokumpohn'nyo lohoho'neso kiko ufo'maho. Hofikimo yokumpohn'nyo engo umokohojo'no hofiko sokafo umo'n'ife. Jije huno hopi'nonohinomo hofiko huno uyihwoso'no osomo tifi wokiningkapife. Epeefilos Anitumo jomo ose uliwo'n'ingkisofoho. ¹³ Ngko sohwo'ni Epeefilos sohumne'no huno ole niyohi, Kako a'amu Laoutisiyanta'ango sokunonji Hiyelapoulisnta'ango sokunonji sekwo sokunontne'no sefo'mayo'ne syoho engo yalofoho. ¹⁴ Luk sohwo hwe uyohofaho syoho wonyoangkafo iwo'n'ingciso sohwo'nji Ntemasi'nji siko nekwoe a'amufo selalokusiyo.

¹⁵ A'amu Laoutisiya mta'ango Anitumne'no in'ingkawo'n'ingkohoho somo nje a'amufo ulalokwe so'no sekwo ulimno. Nom'ne a'mu Nimifa'nji a'amu kakoe angomo Anitumne'no uhu'mokuwo'n'ingkohoho so'njimo nje a'amufo ulalokwe so'no ulimno. ¹⁶ Olo iyoswo losomo sekwo atofu losojwaofikuji a'amu Laoutisiya hofiko Anitumne'no uhu'mokuwo'n'ingkohoho somne'no uyimno. Hofiko atofu walife. Nom'ne iyoswo a'amu Laoutisiya somne'no uyahotimaleso hofiko nosejapikujo'no sekwo hoku atofu filimno. ¹⁷ Sekwo Akiposimo ole ulimno. Oso syoho Anitu kijapmmasoso kiko ito'no esyohumahoji ne'njo fiyohoho.

¹⁸ Olo iyoswo simo'mjo semti'mokiyoheso nom'ne a'amumo ulahon'ingko mt'i'mokohoho. I olo hungkuno ae'uyo loso ngko Pouli'ni nje aho'nji mt'i'mokalokweno. Nje a'amufo selalok-

weno. Sekwo ngko impo'angomo humale so'no in+ngo n+mof+kutoho. An+tu kako yo'mayoso wop+ngo waseloho'montonoho. Ngko Pouli'ni mti'mokalokweno. Osohopeho.

**Mpohwoe Hungkuno Songofoho
The New Testament and Genesis in the Safeyoka
(Ampeeli-Wojokeso) language of Papua New Guinea
Buk Stat na Nupela Testamen long tokples Safeyoka
long Niugini**

copyright © 1988 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ampeeli-Wojokeso (Safeyoka)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2011-12-15

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

f526da1e-a607-571c-ba86-56367d7583f3